

Mezinárodní konference

„Změny volebního práva – zkušenosti nových demokracií“

Jan Filip*

Ve dnech 18. až 19. května 2007 proběhla v polské Bydgoszczy mezinárodní konference „Změny volebního práva – zkušenosti nových demokracií“. Konferenci pořádaly Fakulta práva a správy UMK v Toruni a Fakulta správy a mezinárodních vztahů Kujavsko-pomořské vysoké školy v Bydgoszczy s podílem univerzit v Brně, Bratislavě a Tarnopolu. Iniciátorem a hlavním organizátorem ovšem byl i u nás známý polský konstitucionalista prof. Zbigniew Witkowski, vedoucí katedry ústavního práva UMK v Toruni. Jedná se tak o jeden z prvních případů, kdy dochází ke spojení sil soukromé vysoké školy s veřejnými univerzitami v Polsku a zahraničí. Zvláštností konference bylo to, že se jí zúčastnili i volební komisaři, poslanci Sejmu a představitelé samosprávy.

Konference byla věnována změnám volebního zákonodárství po získání prvních zkušeností se svobodnými a demokratickými volbami a názorům na možnosti rozvoje volebního zákonodárství v současné etapě vývoje země střední Evropy (Česko, Slovensko, Polsko, Ukrajina). Po slavnostním zahájení následovala pracovní část, ve které s úvodním referátem na téma změn volebního práva v ČR v konfrontaci s polskými zkušenostmi vystoupil prof. J. Filip (MU v Brně). Jeho referát byl věnován takovým aktuálním otázkám jako je příprava volebních kodexů ve státech střední Evropy a příčinám prozatímních neúspěchů v tomto směru. Dále se zabýval problematikou obecních voleb a voleb do Evropského parlamentu ve srovnání s polskou úpravou a judikaturou. Poukázal též na zcela odlišné přístupy zákonodárství k úpravě takových otázek jako je volební kampaň a její financování (obsáhla úprava v Polsku a jen kusá v ČR). Následovalo vystoupení prof. L. Cibulky (UK Bratislava) k aktuálním otázkám volebního práva v SR ve všech jeho základních aspektech. Rostoucí zájem ukrajinských univerzit prosadit se ve střední Evropě pozorujeme v poslední době pravidelně (ukrajinští kolegové zdůraznili výsledek měření z dob Rakouska-Uherska, kdy za střed Evropy bylo označeno místo nedaleko Užhorodu). Ukazuje se, že z hlediska volební praxe (teorie se začíná rozvíjet) mají možnost nabídnout řadu zajímavých, byť občas odstrašujících případů. Zájem proto vzbudila vystoupení zástupců Ukrajiny (doc. I. Dmytriw – Univerzita Tarnopol, dr. O. Jacyšina – Univerzita T. Ševčen-

ka Kyjev), věnovaná problematice posledních parlamentních a prezidentských voleb, rozpuštění Nejvyššího soudu prezidentem Juščenkem v tomto roce a roli Ústavního soudu Ukrajiny ve sporu o ústavnost tohoto rozhodnutí. Z hlediska dalších témat bylo v jejich vystoupení zajímavé rozvedení problematiky volební korupce a hledání podpory u poslanců z opozičních stran. Polské příspěvky prvního dne byly věnovány takovým problémům polského volebního práva jako jsou nízká volební účast, nedostatečná úprava Celostátní volební komise (požaduje se ústavní zakotvení), hledání alternativních forem hlasování (prof. A. Sokala – UMK Toruň). Zcela aktuální příspěvek přednesl prof. M. Zubik (Varšavská univerzita) k volebním směnkám a snahám podřídít poslance pokynům stran (v Polsku je v tomto směru známá aféra strany Sebeobrana A. Leppera). Jedná se o problém, ke kterému se v Polsku vyjadřovali nejen odborníci z oblasti volebního práva, ale i civilisté a komercialisté. V podmínkách voleb se vystavení takové směny ukazuje ve zcela novém světle. Jinou otázku volebního práva otevřel referát prof. K. Skotnického (Univerzita Łódź), který se věnoval nedávnému rozhodnutí Ústavního tribunálu k otázce koalic a blokování kandidátních listin ve volbách do orgánů územní samosprávy a právní úpravě této otázky. Jedná se o problém, kdy se nevytváří koalice, nicméně výsledky zablokovaných kandidátek se počítají dohromady (hlasy malých nepropadají). Přijetí změn volebního zákona těsně před samotnými volbami bylo ovšem předmětem kritiky a zásahu Ústavního tribunálu. Referent rovněž demonstroval praktický dopad novely z hlediska zisků jednotlivých stran (zhruba 15 % odchylka). Samostatný blok byl věnován prvního dne otázce trestních aspektů volebního práva a volební korupce. Prof. J. Sobczak (Univerzita A. Mickiewicze Poznaň) rozebral jak vývoj právní úpravy, tak její praktické dopady z hlediska důkazní nouze v těchto otázkách, jak hodnotit předvolební sliby z hlediska pojetí podvodu, podmínek trestnosti atd. Problematice trestní ochrany tajnosti hlasování se věnovala dr. J. Taczkowska (KPSW Bydgoszcz). Následovala živá diskuse, která se oproti očekávání pořadatelů protáhla o dvě hodiny (jen k českému příspěvku směřovalo 10 dotazů). Druhý den konference byl věnován velmi diskutabilní otázce financování volební kampaně,

* Prof. JUDr. Jan Filip, CSc., Katedra ústavního práva a politologie Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno

kterému je v Polsku vyhrazena samostatná podrobná úprava, která je však podrobena kritice jako neúčinná (dr. A. Bień-Kacala - UMK Toruń). Pro ČR je z hlediska volebního soudnictví aktuální otázka ochrany osobnosti v průběhu volební kampaně. Tuto oblast podrobil zásadní kritice z hlediska právní úpravy a praxe dr. M. Kolasiński (UMK Toruń), který rovněž zdůraznil postupný příklon k vedení negativní volební kampaně politickými stranami v posledních polských volbách a dokládá na výsledcích polských výzkumů z této oblasti ve srovnání s jinými státy (např. USA). V mnohém příklady připomínaly situaci našich voleb

z roku 2006. Hlavní pozornost byla věnována urychlenému soudnímu řízení v těchto otázkách a judikatuře (např. spor o to, co je nepravdivá informace). Z dalších příspěvků zaujal rozbor podmínek volitelnosti (otázka občanství EU) při obecních volbách v Polsku (dr. M. Sobczyk - KPSW Bydgoszcz) a vlivu Senátu na změny volebního zákonodárství v roce 1993 (dr. T. Sobocki - UMK Toruń). Sborník z konference, který má vyjít na podzim tohoto roku, slibuje poskytnout množství cenných údajů a postřehů, které jinak možno obtížně získat.